

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI

BOSHLANG'ICH TA'LIM SIFAT VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH: STRATEGIYA, INNOVATSIYA VA ILG'OR TAJRIBALAR

xalqaro ilmiy-amaliy anjumani

MATERIALLARI

20 сентябрь 2021 йил

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

**“BOSHLANG'ICH TA'LIM SIFAT VA
SAMARADORLIGINI OSHIRISH: STRATEGIYA,
INNOVATSIYA VA ILG'OR TAJRIBALAR”
MAVZUSIDAGI XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMANI
MATERIALLARI**

**«ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА И ОПТИМИЗАЦИЯ
ЭФФЕКТИВНОСТИ НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ:
СТРАТЕГИЯ ИННОВАЦИИ И ПЕРЕДОВЫЕ ОПЫТЫ
ОБУЧЕНИЯ»
МАТЕРИАЛЫ
МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ**

**“IMPROVING THE QUALITY AND EFFECTIVENESS OF
PRIMARY EDUCATION: STRATEGY, INNOVATION
AND BEST PRACTICES”
INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE**

20 sentyabr 2021yil

Buxoro

конф. (з. Уфа, январь 2013 г.). — Т. 0. — Уфа : Лето, 2013. — С. 1-2. — URL: <https://moluch.ru/conf/phil/archive/78/3286/> (дата обращения: 19.01.2021).

8. Жамилова, Башиорат. Трактовка и формы выражения экологического воспитания в произведениях для детей. Сборник научных статей по итогам работы Международного научно-форума. Том. 2 <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=37532655&selid=37532696>

9. J.B. Sattorovna, K.M.Yusufovna, Comparative interpretation of the characters in English and Uzbek novels//Journal of Contemporary Issues in Business and Government Vol. 27, No. 2, P-ISSN: 2204-1990; E-ISSN: 1323-6903 DOI: 10.47750/cibg.2021.27.02.169 https://cibg.org.au/pdf_9590_701e7944884828c1c310590fcc9873fa.html

10. Jamilova B.S. and Qahhorova M.Y. Bolalar detective nasrida o'smirlar ruhiyati tasviri// International scientific methodical journal, ISSN 2181-1709(P), 2181-1717(E) , 2020,1.<http://interscience.uz/>

KOMPYUTER O'YINLARINING MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR HISSIY INTELEKTIGA TA'SIRI

DOI: 10.53885/edinres.2021.44.98.073

M.M.Nigmatova

Buxoro davlat universiteti,
maktabgacha ta'lim kafedrasida katta o'qituvchisi

Аннотация: Компьютер o'yinlariga qaram bo'lgan maktabgacha yoshdagi bolalarning hissiy intellektini rivojlantirish muammosi tog'risida to'xtalib o'tilgan bo'lib, kompyuter o'yinlarining afzalliklari va kamchiliklari aks ettirilgan.

Аннотация: Рассмотрена проблема развития эмоционального интеллекта дошкольников при зависимости от компьютерных игр. Отражены достоинства и недостатки компьютерных игр.

Abstract: There is a problem of development of emotional intelligence of the children at dependence of computer games. We can see the advantages and disadvantages of computer games in current world.

Kalit so'zlar: his-tuyg'ular, hissiy aql, kompyuter o'yinlar, qaramlik, tobeklik.

Ключевые слова: эмоции, эмоциональный интеллект, компьютерные игры, зависимость.

Keywords: emotions, emotional intelligence, computer games, addiction.

Maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish bo'yicha 2017-2021 yillarga mo'ljallangan dasturida belgilangan vazifalarni amalga oshirish chora-tadbirlari rejasi ishlab chiqildi. Maktabgacha ta'limning vazifasi bolalarni xalqning boy milliy, madaniy-tarixiy merosi va ma'naviy axloqiy jihatdan tarbiyalash: bolalarda milliy vatanparvarlik hislarini shakllantirish, maktabgacha yoshdagi bolalarda bilim olish ehtiyojini, o'qishga intilish moyilliklarini shakllantirib, ularni muntazam ravishda ta'lim jarayoniga tayyorlash, bolalarning tafakkurini rivojlantirish, o'zining fikrini mustakil va erkin ifodalash malakalarini shakllantirish, bolalarning jismoniy va ruhiy sog'ligini ta'minlashdan iborat.

Bugungi kunda hech kimga sir emaski, zamonaviy maktabgacha yoshdagi bolaning eng yaxshi do'sti televizor yoki hatto kompyuter bo'lib, uning sevimli mashg'ulotlari multfilmlar yoki kompyuter o'yinlarini tomosha qilishdir. Bolalar nafaqat kattalar bilan, balki bir-birlari bilan ham kam muloqot qilishni boshladilar. Zamonaviy bolalar boshqa odamlarning his-tuyg'ulariga nisbatan kamroq munosabat bildira boshlashdi. His-tuyg'ularsiz atrofda dunyoni idrok etish mumkin emas. Tuyg'ular va his-tuyg'ular bizning e'tiborimizni muhim voqealarga yo'naltiradi, ular bizni muayyan harakatlarga tayyorlaydi va fikrlash jarayonimizga ta'sir qiladi. Hissiy ongsiz biz o'z motivlarimiz va ehtiyojlarimizni to'liq anglay olmaymiz va boshqalar bilan samarali muloqot qila olmaymiz. Bizning his-tuyg'ularimiz fikrlash tarzimizga va fikrimizga ta'sir qiladi.

Charlz Darvin hissiyotlarning inson hayotidagi g'ayrioddiy ahamiyatini ta'kidlagan, uning evolyutsion nazariyasiga ko'ra, hissiyotlar atrofda dunyoda moslashishga hissa qo'shadigan muhim adaptiv mexanizmdir. Ushbu mexanizm evolyutsiya jarayonida insonning asab tizimida bir xil vaziyatlarni ko'p marta takrorlash natijasida ishlab chiqilgan va o'rnatilgan, bu erda u yoki bu hissiyot muammoning samarali echimiga yordam bergan. Ming yillar davomida hissiyotlar insonga yordam berishga chaqirilib, tanani

ma'lum javoblarga tayyorlab, muammoni hal qilish yo'lini ko'rsatib, so'ngra odam qiyin ahvolga tushib qolganda, hayotiy vaziyatlarni hal qilish imkonsiz bo'lib qolsa. faqat aqlning yordami. Biroq, zamonaviy dunyoda, axborot texnologiyalari dunyosida biz aksincha manzarani ko'ryapmiz - vakolatlar uning hissiy holatiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. So'nggi o'n yilliklar davomida ko'plab xabarlar qayd etilgani sir emas insoniyat tarixidagi hissiy tutmaslikning eng yuqori darajasi, odamlarning barcha darajadagi muloqot darajalarida hissiyotlarning namoyon bo'lishida har qanday me'yorlarga e'tibor bermaslik to'g'risida, oiladan boshlab va ular ishlayotgan jamoadan tugashi va hissiy nodonlik haqida guvohlik berish deyarli butun dunyoda ruhiy tushkunlik holatlarining keskin o'sishida, shafqatsizlik, zo'ravonlik portlashlarida zamonaviy tsivilizatsiyaning o'ziga xos xususiyatlaridan biriga aylanmoqda.

Bu erda biz hissiy aql haqida gapiramiz. Bu atama yaqinda paydo bo'lgan - bu o'nlab yillar oldin bir oz ko'proq o'rganila boshlangan, ammo bugungi kunda u dunyoning ko'plab tadqiqotchilarini qiziqtiradigan to'liq sohaga aylangan. Birinchi marta bu atama 1990 yilda J. Meyer va P. Salouay tomonidan ishlatilib, hissiy intellektni "hissiyotlarni chuqur anglash, baholash va ifoda etish qobiliyati; his-tuyg'ularni va hissiy bilimlarni tushunish qobiliyati; va hissiyotlarni boshqarish qobiliyati, bu shaxsning hissiy va intellektual o'sishiga yordam beradi ". Shunday qilib, bolada atrofdagi dunyoga munosabati shakllanganda, erta va maktabgacha yoshdagi bolalik davrida his-tuyg'ular va hissiyotlarning rivojlanish xususiyatlari hissiy aqlga katta ta'sir ko'rsatadi va bolaning jamiyatga kirib kelishining o'ziga xos xususiyatlari asosan uning munosabatlarini belgilaydi kelajakda uning atrofidagi odamlar bilan.

Bu davrda uning bevosita muhiti bolaning his-tuyg'ularini shakllantirish uchun katta ahamiyatga ega - uning hissiy rivojlanishining manbai bo'lgan oila hissiyotlarning namoyon bo'lishi uchun standart bo'lib xizmat qiladi. Biroq, zamonaviy oila, ba'zida, hissiy jihatdan rivojlanmaganligi sababli, eng yomoni, turli xil vaziyatlarning kelib chiqishi psixo-emotsional buzilishlar tufayli, bolaning hissiy rivojlanishini to'liq ta'minlay olmaydi. Ushbu davrda hissiy intellektni rivojlantirish uchun katta tahdid ota-onalarning kompyuter o'yinlariga bog'lanib qolishidir. Natijada, bola ham ushbu jarayonning ishtirokchisiga aylanadi.

Axborot texnologiyalari yovuz de'yishni istamaymiz. Hammasi ularni qanday ishlatishimizga bog'liq: o'qish, muloqot qilish yoki shunchaki o'yin-kulgi uchun. Bola gadgetlardan va umuman o'z vaqtidan ongli ravishda foydalanishni hissiy aql-idrok orqali qanchalik tez o'rgansa, shuncha muvaffaqiyatli bo'ladi. Bolaning zamonaviy dunyoga moslashishi osonroq kechadi, chunki axborot makoni jamiyat yashaydigan haqiqatdir.

Kompyuter o'yinlarining bolalar hissiyotlariga ta'siri katta. U bolani maftun etish, hayajon va zavq olishi uchun jozibali qobiliyatga ega. Haqiqiy kompyuter o'yini faqat uning mazmuni keskin hissiy shaklda berilganda amalga oshiriladi. Hissiy sohani shakllantirishning turli xil usullari orasida kompyuter o'yini muhim o'rin tutadi.

Etti yoshli bolalarning intellektual rivojlanishi aniq operatsiyalar bosqichiga o'tish bilan bog'liq bo'lib, u aniq fikrlash, isbotlash, o'zaro bog'liqlik qobiliyatini rivojlantirishni nazarda tutadi. Faoliyatning yangi turi - trening paydo bo'ladi. Bo'sh vaqt kamroq, ammo shunga qaramay, maktab o'quvchilari ko'pincha uni kompyuterda o'yinlashga sarflashadi. O'qituvchi va ota-onalar kompyuter o'yinlari kichik o'quvchilarning intellektual rivojlanishiga har xil ta'sir ko'rsatishi mumkinligini bilishlari muhimdir.

Bir tomondan, aksariyat kompyuter o'yinlari jismoniy salomatlik va psixikaga salbiy ta'sir qiladi. Monitor oldida uzoq muddatli ish asab tizimining ortiqcha ishlashiga va hatto charchashiga olib keladi. Shuning uchun sanitariya me'yorlariga rioya qilish kerak. Ko'pincha, kompyuter do'stlar va sayohatning o'rnini bosadi, insonlar bilan munosabat bundan juda aziyat chekadi va kompyuterga qaramlik paydo bo'lishi mumkin. O'zlarining virtual dunyosiga kirib, bolalar o'qishlarida muvaffaqiyat qozonishni to'xtatadilar, tajovuzkorlikni namoyish etadilar.

Boshqa tomondan, kompyuter o'yinlari diqqatni, tasavvurni, xotirani, mantiqiy va mavhum fikrlashni rivojlantirishga qodir. Ular bolalarga mustaqil qaror qabul qilishni o'rganishga, shuningdek, bir harakatdan ikkinchisiga tezda o'tishga, kosmosda harakat qilishni o'rganishga yordam beradi. Ijodkorlikni rivojlantirishga yordam beradi.

Kompyuter o'yinlari maktabgacha yoshdagi bolalarining intellektini rivojlantirishga faqat ijobiy ta'sir ko'rsatishi uchun tarbiyachi tomonidan sanitariya me'yorlariga rioya qilinishini nazorat qilish va vaqtni cheklash uchun ota-onalar bilan profilaktika ishlari olib borilishi, suhbat o'tkazilishi kerak. Bolalarga tushutirish ishlari olib borishda, kompyuterdan ular nafaqat ko'ngil ochish uchun, balki bilim manbai sifatida xizmat qilishlari uchun foydali o'yinlarni tanlashlari va o'yinlari mumkinligi tushuntiriladi.

Barcha kompyuter o'yinlari bolalarining hissiy intellektiga zarar yetkazadi degani emas. Dastlab kompyuter o'yinlarining uch turi mavjud: ko'ngil ochar o'yinlar; o'quv (bilim) o'yinlari; tarbiyaviy o'yinlar.

Компьютер та'лим ва ривожланish о'yinlari болалар учун қизқарли yoki ko'ngilochar tarzda қандайдир bilim yoki ta'lim ma'lumotlarini beradi. Компьютер о'yinlari haqidagi barcha salbiy sharhlar о'yin-kulgiga tegishli bo'lib, ular boshqa har qanday о'yin-kulgilar kabi me'yorida ishlatilishi kerak.

Bundan tashqari, компьютер о'yinlari qurbonlari asosan o'g'il bolalardir. Ushbu болалар tengdoshlari va o'qituvchilari - haqiqiy odamlar bilan muloqot qilishni istamasliklarini ko'rsatdilar, ular uchun do'stona munosabatlarni saqlash qiyin. Ular xudbinlik va yakkalanishni rivojlantirdilar, chunki компьютер о'yinlarining aksariyat uchastkalari "eng mos keluvchi omon qoladi" yoki "har kim o'zi uchun omon qoladi" tamoyillariga asoslanadi. Ushbu болалар o'zlarining his-tuyg'ularini tushunish va boshqarishi qiyin. Ular kutilmagan hissiy portlashlarni, keyin tajovuzni, keyin kutilmagan quvonchni berishlari mumkin. Shuningdek, muhim xususiyatlar - bu boshqa odamlarning hissiy holatlarini tushunishda, o'zlarining his-tuyg'ularini namoyon qilishda va tushunishdagi qiyinchiliklarda, bu hissiy-iroda sohasiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Shunday qilib, zamonaviy болalarda компьютерга qaramlik muammosi bugungi kunda barcha rekordlarni yangilamoqda. Maktabgacha yoshdagi болалardagi компьютер о'yinlariga bo'lgan munosabatlarning emotsionalligi oshishi bilan hissiy intellektning umumiy darajasi, shaxs ichidagi hissiy intellekt va uning tarkibiy qismlari (ularning his-tuyg'ularini tushunish va boshqarish, ularning ifodasini boshqarish) va hissiyotlarni boshqarish qobiliyati pasayadi. Hissiy xulq-atvorning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda компьютер о'yinlarining har xil turlaridan foydalanish kerak: rol o'ynash, drammatizatsiya о'yinlari, qoidalar bilan о'yinlar va о'yinni bolaning shaxsiyatining nomaqbul fazilatlarini yoki salbiy his-tuyg'ulariga yo'naltirilgan tarzda boshqarish kerak. muvaffaqiyatli engib chiqmoqdalar. Shunga qaramay, ota-onalar o'zlarini компьютер о'yinlarida cheklashlari va shaxsiy namuna ko'rsatishlari kerak, bu har doim va hamma narsada ta'lim suhbatlari va radikal usullardan ko'ra samaraliroq. Farzandingizni tinglash va uning hayotida ishtirok etish uning istaklari va muammolariga qiziqish bilan bir xil darajada muhimdir - ota-onalar ularda "qanday qilib chalg'itishi kerak ..." degan savolga barcha javoblarni topadilar.

Foydalanilgan adabiyot:

1. Баракина Т.В. Возможности использования компьютерных игр для развития младшего школьника // Начальная школа плюс до и после. 2009. № 09. С. 66–69.
2. Нигматова М.М. Умарова Г.У. Влияние информационного пространства на развитие познавательных творческих способностей дошкольников Academy 63 (№ 12), 2020/1. 67-70
3. Мирзаева, Дилфуза Шавкатовна. "Методы использования дидактико-игровых образовательных педагогических технологий в начальных классах." Academy 3 (54) (2020).
4. Nigmatova Mavjuda Mahmudovna. Improving the preschool education system from the perspective of the age values of children. Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR). Vol 10, Issue 1, January, 2021. Pp.182-185.
5. Nigmatova Mavjuda Mahmudovna. (2021). Reasons for Personal Change of Modern Preschool Children. Middle European Scientific Bulletin, 10(1). <https://doi.org/10.47494/mesb.2021.10.359>
6. Khodjajeva D.I., Saidova Z.T., Taxis-Relative Time~Evidentiality. Proceedings of International Scientific-Theoretical Webinar. Bukhara, 2020. – P. 38-

ОЛИЙ ТАЪЛИМДА ФОЛЬКЛОРНИ ОНЛАЙН ЎҚИТИШГА МЎЛЖАЛЛАНГАН ПЛАТФОРМАНИНГ ЗАРУРИЙ ЭЛЕМЕНТЛАРИ

DOI: 10.53885/edinres.2021.50.19.074

**Кодирова Машхура,
БухДУ тадқиқотчиси**

XX асрнинг бошларида пайдо бўлган жадидлар таълим элу юрт барқарор тараққиётини таъминловчи асосий омил эканини англаб, бунга жадал қилишганлари учун мустақил тузум томонидан қатағон қилинганлари маълум. Шундан сўнг мустақиллик даврига келиб, бунга яна ҳаракат қилинмоқда. Жумладан, мустақиллик йилларида таълим соҳасида амалга оширилган кенг қамровли ислохотлар натижасида замонавий талаблар асосида таълим сифатини ошириш мақсадида таълим муассасаларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш, ўқув дастурлари, ўқув-методик адабиётларини халқаро талаблар асосида янгилаш, ўқув жараёнига илғор педагогик ва ахборот технологияларини жорий этиш каби ишларга алоҳида эътибор қаратилди. Айниқса, ахборот-

73.	Nigmatova M.M.	Kompyuter o'yinlarining maktabgacha yoshdagi bolalar hissiy intellektiga ta'siri	158
74.	Қодирова М.	Олий таълимда фольклорни онлайн ўқитишга мўлжалланган платформанинг зарурий элементлари	160
75.	Махмудова S. X.	Lingvomadaniy til birliklarining ichki ma'no tizimi	162
76.	Sidiqova D. Sh.	Oliygozlarda masofaviy ta'limdan foydalanish imkoniyatlari	164
77.	A.K.Nisanbayeva	Pedagogik faoliyati jarayonida o'qituvchining o'z psixik holatini o'zi tartibga solish mahorati	165
78.	Dilova N. G.	Zamonaviy ta'lim asosi - ajdodlarimizning ilmiy merosi	168
79.	Ergasheva S.T.	Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini oshirishda uyga vazifalarning o'rni	169
80.	Ibragimova G. Ya.	Boshlang'ich sinf o'quvchilarni kasb tanlashga o'rgatish texnologiyasi	172
<p>BESHINCHI SHO'BA. BOSHLANG'ICH TA'LIMDAGI ILG'OR TAJRIBALAR–YANGI O'ZBEKISTONDAGI 3- RENESSANS POYDEVORI СЕКЦИЯ № 5. ПЕРЕДОВЫЕ ОПЫТЫ В НАЧАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ - ФУНДАМЕНТ НОВОГО УЗБЕКСКОГО РЕНЕССАНСА SECTION № 5 BEST PRACTICES IN PRIMARY EDUCATION - THE FOUNDATION OF A NEW RENAISSANCE IN UZBEKISTAN</p>			
81.	Tosheva N. T.	Zamonaviy dars turlari va unga qo'yiladigan talablar	174
82.	Tosheva N. T.	Zamonaviy darslarni tashkil etishda texnik vositalardan foydalanish imkoniyatlari	177
83.	Tosheva N. T.	Zamonaviy darslarni tashkil etishda o'qituvchining psixologik xususiyatlari	180
84.	Subhonova S. U. B.S.Jamilova	Boshlang'ich sinflarda mehnatsevarlik kompetensiyasini shakllantirish - umummilliy qadriyatlarining ifodasi sifatida	183
85.	Qobilova A. Nabiyeva Z.	Boshlang'ich sinflarda umummilliy qadriyatlarni singdirishda anvar obidjon ijodining o'rni	185
86.	Niyozova S. D.	Maktabgacha ta'lim tizimida badiiy adabiyotni o'rgatish orqali ma'naviy-axloqiy tarbiya vositasi sifatida	187
87.	Nuriddinova Sh. S.	Boshlang'ich ta'limda bolalar she'riyatini o'rgatishda ramziy tamsillar	189
88.	Amonov U. S.	Boshlang'ich sinf ona tili darsligining elbek talqinidagi ko'rinishi	190
89.	Axmedova D.B. Eshqulova G.	Boshlang'ich ta'limda Anvar Obidjon ijodini o'rganishning nazariy asoslari	193
90.	Narzullayeva G. Q.	Xalqaro tadqiqotlar amalda. Xulosa, taklif,mulohazalar	195

